

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

« _____ » _____ 2017 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за магістерською програмою професійного спрямування

Економіка, планування та управління бізнесом

на тему: «Державне регулювання розвитку малого бізнесу в регіоні

(на прикладі Одеського регіону)»

Виконавець:

студентка 66 гр. ФЕУП

Фомюк Тетяна Володимирівна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Доброва Наталя Василівна _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОЦІНКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ	6
1.1. Характеристика і особливості функціонування малого підприємництва.....	6
1.2. Роль малого підприємництва в економіці Одеської області..	10
1.3. Державна підтримка малого підприємництва в Одеському регіоні.....	17
1.4. Міжнародний досвід стимулювання розвитку малого підприємництва.....	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ	29
2.1. Характеристика методів оцінки підприємницького клімату в регіоні.....	29
2.2. Оцінка підприємницького клімату в регіоні.....	37
2.3. Аналіз проблем розвитку малого підприємництва в Одеській області.....	42
2.4. Аналіз Програми розвитку малого підприємництва в Одеській області.....	46
2.5. Динаміка розвитку малого підприємництва в Одеському регіоні.....	52
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В ОДЕСЬКОМУ РЕГІОНІ	58
3.1. Результати розрахунку рейтингу розвитку та підтримки малого підприємництва на місцевому рівні.....	58
3.2. Прогноз розвитку малого підприємництва в Одеському регіоні	60
3.3. Розрахунок Індексу розвитку малого підприємництва в Одеському регіоні.....	68
ВИСНОВКИ	82
Список використаних джерел	86
Додатки	92

ВСТУП

Актуальність теми. Одним з найважливіших завдань України на шляху євроінтеграції та розбудови конкурентоспроможної економіки є посилення ролі малого бізнесу, оскільки саме його суб'єкти створюють підґрунтя для структурної модернізації передусім регіональних господарських систем, підвищення рівня і якості життя населення, збереження природного середовища для прийдешніх поколінь.

Сучасні тенденції функціонування малого бізнесу, перспективи його подальшого розвитку та вплив на структурну трансформацію регіональної економіки є предметом дослідження багатьох вітчизняних учених, серед яких: О.І. Амоша, Б.В. Буркинський, М.П. Бутко, З.С. Варналій, В.М. Василенко, В.В. Виговська, С.Й. Вовканич, В.Є. Воротін, В.М. Геєць, З.В. Герасимчук, Б.М. Данилишин, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, В.І. Захарченко, М.О. Кизим, М.І. Мельник, В.І. Мердешева, О.В. Мироненко, Т.В. Мірзодаєва, С.В. Мочерний, В.М. Оніщенко, Т.В. Пепа, В.П. Удовиченко, В.Ю. Худолей, Л.Г. Чернюк, М.Г. Чумаченко, С.М. Шкарлет, та ін.

Незважаючи на вагомий науковий доробок у сфері підприємництва, залишаються недостатньо вивченими особливості впливу малого бізнесу на структурну трансформацію регіональних господарських систем. Саме це зумовило актуальність теми дослідження, визначило її мету, завдання, структуру та зміст.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні державного регулювання розвитку малого бізнесу на прикладі Одеського регіону.

Для досягнення визначеної мети необхідно вирішити **завдання:**

1. Надати характеристику особливостям функціонування малого підприємництва.
2. Визначити роль малого підприємництва в економіці Одеського регіону.

3. Охарактеризувати сутність державної підтримки малого підприємництва в Одеському регіоні.

4. Дослідити міжнародний досвід стимулювання розвитку малого підприємництва.

5. Провести оцінку підприємницького клімату в регіоні.

6. Проаналізувати проблеми розвитку малого підприємництва в Одеській області.

7. Проаналізувати програму розвитку малого підприємництва в Одеській області.

8. Оцінити динаміку розвитку малого підприємництва в Одеській області.

9. Проаналізувати результати розрахунку рейтингу розвитку та підтримки малого підприємництва на місцевому рівні.

10. Провести прогноз розвитку малого підприємництва в Одеському регіоні.

11. Розрахувати Індекс розвитку малого підприємництва в Одеському регіоні.

Об'єкт дослідження – це процеси функціонування малого бізнесу в умовах структурної трансформації економіки.

Предмет дослідження – державне регулювання розвитку малого бізнесу та активізації його впливу на структурні трансформації регіональних господарських систем

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань у роботі використовувались такі методи дослідження: історичний – для проведення ретроспективного аналізу теорії малого бізнесу; системного аналізу, логічного узагальнення – при вивченні підходів до оцінки ролі малого бізнесу в економіці, статистичного аналізу – при дослідженні стану та тенденцій розвитку малого бізнесу регіону; нормативно-правовий – для аналізу інституційного забезпечення засад активізації підприємницької діяльності; графічний – для наочного зображення та схематичного подання матеріалу

дослідження; економічного моделювання – для прогнозування розвитку малого бізнесу.

Інформаційна база дослідження: Конституція України, Закони України, Укази Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, матеріали Державної служби статистики України, Національного інституту стратегічних досліджень, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, інформаційні та аналітичні матеріали, публікації провідних вчених у періодичних виданнях, ресурси мережі Інтернет.

Публікації та апробація результатів дослідження.

Фомюк Т. Аналіз перешкод розвитку малого і середнього бізнесу в Україні// Н.В. Доброва, Т. Фомюк/ Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. - 2017. - №27.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки.

1. Проведена оцінка розвитку малого підприємництва в Одеському регіоні свідчить про те, що станом на 01.04.2017 року загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності в Одеській області склала 212501 одиниць, з них 89218 складають підприємства малого бізнесу. Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності скоротилася на 5358 одиниць, тобто на 2,5% за перший квартал 2017 року.

2. Наведена характеристика і особливості функціонування малого підприємництва свідчить, що малі підприємства відіграють вирішальну роль в економічній системі громади. Важливість визначається тим, що в розвинених країнах як мінімум одне з шести домогосподарств володіє таким бізнесом. Малі підприємства наймають місцевих громадян, що сприяє покращенню економічної ситуації в громаді. Формально на рівні держави і уряду в цілому роль малого бізнесу в економіці країни не заперечується і, навіть навпаки, особливо акцентується його важливість і необхідність його підтримки. Однак у дійсності будь-яких серйозних зрушень в динаміці розвитку малого бізнесу не відбувається. Звідси очевидно, що на макроекономічному рівні є низка факторів, що гальмують розвиток малого підприємництва та тим самим знижують ефективність роботи діючої підприємницької інфраструктури та заходів державної підтримки в цій сфері.

3. Бізнес – це унікальне явище, притаманне найбільш активним представникам суспільства. Малий бізнес оперативно реагує на зміну суспільно-політичних умов, що виражається у зміні кількості суб'єктів господарювання та видів їх економічної діяльності. Малий бізнес суттєво впливає на економічний розвиток та структурну перебудову в економіці. Для підприємців вирішальним фактором для започаткування діяльності та подальшого функціонування є можливість одержання прибутку, а тому вони

зацікавлені зосереджувати свою діяльність в перспективних та швидкоокупних галузях економіки.

4. Метою державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є: створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва; забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва з метою формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності; стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього підприємництва; сприяння провадженню суб'єктами малого і середнього підприємництва діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки; забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян.

5. Оцінка підприємницького клімату в регіоні свідчить, що Одеський регіон серед регіонів по капітальних інвестиціях займає сьоме місце в 2016 році. Пріоритетними галузями регіону для інвестування є: агропромисловий комплекс; підприємства машинобудування і металообробки; промисловість будівельних матеріалів; підприємства добувної та переробної промисловості; охорона навколишнього середовища.

6. Основними проблемами розвитку малого підприємництва в Одеському регіоні є значна кількість зареєстрованих малих підприємств які не діють, а більша частина діючих займається такими швидко прибутковими видами господарської діяльності, як торгівля та посередницькі послуги. Це пояснюється тим, що суб'єкти малого підприємництва розвиваються в умовах несприятливого інвестиційного клімату, що робить не вигідним довгострокові виробничі вкладання. Також в умовах зниження показників розвитку малого підприємництва, залишається невисокою середня заробітна плата працівників малих підприємств її рівень відчутно нижчий, ніж на великих та середніх підприємствах. Це викликано як тінізацією малого бізнесу, так і великою часткою збиткових підприємств.

7. Аналіз програми розвитку малого підприємництва в Одеській області показав, що в області існує знаний інвестиційний потенціал. Проте для відбору найкращих інвестиційних проектів як в районах, так і в містах необхідно проводити на систематичній основі конкурси інвестиційних проектів. Це дасть змогу додатково поширювати інформацію про інвестиційний потенціал та здійснювати пошук інвесторів.

8. Проведена динаміка розвитку малого підприємництва в Одеській області дозволила виявити, що підприємства малого бізнесу Одеської області протягом останніх років працювали з негативним сальдованим фінансовим результатом до оподаткування; водночас спостерігалось покращання фінансового результату. Покращанню фінансових показників малого бізнесу, в першу чергу, сприяли позитивні результати діяльності підприємств сільського, лісового та рибного господарства. Значних позитивних фінансових результатів досягли у 2016 році малі підприємства транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності, фінансової та страхової діяльності, інформації та телекомунікацій. Найбільші обсяги збитків до оподаткування одержали малі підприємства, які займалися операціями з нерухомим майном. Отже, наявний стан розвитку малого і середнього підприємництва свідчить про необхідність реалізації активної та виваженої місцевої політики з підтримки і подальшого розвитку підприємницького потенціалу та самозайнятості громадян Одеської області.

9. Розрахований інтегральний показник економічного розвитку Одеської області у 2016 році склав 0,46, що вище на 0,23 пунктів у порівнянні з 2015 роком, однак нижче на 0,06 пунктів у порівнянні з 2014 роком. З проведеного прогнозу розвитку малого підприємництва в Одеському регіоні за допомогою засобів аналізу таблиць для Excel можна зробити наступні висновки: збільшилися у прогнозованому році такі показники як кількість малих підприємств – 27500 одиниць, кількість зайнятих працівників – 121500 осіб, обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) – 39500 млн грн.. У той же час поменшали наступні показники: кількість найманих працівників – 109000 осіб,

обсяг витрат на персонал – 3220 млн грн, обсяг витрат на оплату праці персоналу – 2390 млн.грн, обсяг витрат на соціальні відрахування – 870 млн.грн.

10. Проведений аналіз динаміки розвитку малого підприємництва в Одеській області та прогноз розвитку малого підприємництва в Одеському регіоні свідчить, що малий бізнес Одеського регіону розвивається уповільнено та нерівномірно. Його потенціал не реалізується в достатній мірі внаслідок ряду проблем, як на регіональному, так і державному рівні, та посилені кризовими явищами.

11. Існуючі проблеми суб'єктам малого підприємництва подолати самотужки без підтримки та допомоги неможливо. Розглянуті кредитні механізми підтримки суб'єктів малого підприємництва. Основна мета мікрокредитування - надати малим підприємствам і дрібним підприємцям надійне та стабільне джерело фінансування для розвитку їх бізнесу. Водночас можливе здійснення мікрокредитування і на споживчі цілі. Серед 9 проаналізованих банків, мінімальну кредитну ставку при наданні мікрокредитів малому бізнесу надає Кредитбанк (17,8%), максимальну кредитну ставку малому бізнесу надає БТА Банк (27,8%).

12. Аналіз за згрупованими даними зведеного інтегрального індексу розвитку малого бізнесу на Одещині показав наступне: в 2017 році більшість районів та міст області потрапили до групи з низьким рівнем розвитку малого підприємництва – 91% від загальної кількості. До групи районів з дуже високим рівнем розвитку входять 2 райони, з високим рівнем розвитку – 1 район, з середнім рівнем розвитку – 5 районів, з низьким рівнем розвитку - 10 районів, з дуже низьким – 8 районів.

13. Запропонований і проведений у роботі аналіз за допомогою часткових і зведених інтегральних індексів дозволив охарактеризувати рівень розвитку малого підприємництва в Одеській області у 2017 р. за видами економічної діяльності та на рівні мезорегіону. Результати якого свідчать про недостатній рівень малого підприємництва в регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корогод І.В. Генезис і сутнісна характеристика бізнесу в контексті економічних учень / І.В. Корогод // Науковий вісник Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка. Економіка і регіон. – 2012. – № 33. – С. 57 – 62.
2. Варналій З. С. Мале підприємництво: основи теорії і практики / Варналій З.С. – 4-те вид., стер. – К.: «Знання», 2008. – 302 с.
3. Бусыгин А.В. Предпринимательство: Учебник / А.В. Бусыгин. – 3-е изд. – М.: Дело, 2001. – 640 с.
4. Мазуренко Л. Підтримка малого і середнього бізнесу в контексті соціальної політики: основні поняття і категорії / Л. Мазуренко // Освіта регіону. – 2011. – № 4. – С. 249.
5. Воротіна Л. І. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання : навч. посіб. / Л.І. Воротіна. – 3-тє вид., доп. і перероб. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 308 с.
6. Господарський кодекс України / Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
7. Седухіна Н. О. Проблеми статистичного аналізу стану і розвитку малого підприємництва на регіональному рівні / Н.О. Седухіна // Вісник СНУ ім. В. Даля. – 2011. – №17 (171). – С.207-213.
8. Безугла Л. С. Соціально-економічні функції держави щодо розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / Л. С. Безугла. // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2011. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2011_2_5.
9. Бутко М. П. Модернізаційні аспекти управління інноваційним розвитком бізнес-середовища регіону / М. П. Бутко, О. В. Попело // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014. – Вип. 3. – С. 67-76.

10. Бех М. С. Сутнісна характеристика малого і середнього бізнесу в трансформаційних умовах реформування економіки України / М. С. Бех., Н. М. Бех // Сталий розвиток економіки. – 2011. – №2(5). – С. 53 – 56.
11. Мадрига Г. М. Поняття, місце і роль малих підприємств в економіці: економічні та соціальні аспекти / Г. М. Мадрига // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2013. – № 767. – С. 154–163.
12. Буркинський Б.В. Роль малого бізнесу в реформуванні економіки регіону / Б.В. Буркинський // Економічні інновації. - № 59. - 2015. - С. 6-15.
13. Соколенко В.А., Струкова А.Г. Роль малого бізнесу в регіональній економіці / В.А. Соколенко, А.Г. Струкова // Вісник НТУ "ХПІ". - 2013. - № 6 (980). - С. 123-127.
14. Юрко Т.С. Роль малого підприємництва в забезпеченні розвитку національної економіки / Т.С. Юрко [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1381>
15. Шадура-Никипорець Н.Т. Роль малого підприємництва у розвитку регіональних господарських систем / Н.Т. Шадура-Никипорець // Проблеми і перспективи економіки та управління. - № 3 (3). - 2015. - С. 209-214.
16. Головне управління ДФС в Одеській області // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://od.sfs.gov.ua/>
17. Остапенко Н.В. Економічна сутність підтримки розвитку малого підприємництва / Н.В. Остапенко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 3 (29). – С. 77–81.
18. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. № 4618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>.
19. Пріоритети вдосконалення державної політики розвитку малого підприємництва в Україні / З.С. Варналій, Т.Г. Васильців, Д.С. Покришка // Стратегічні пріоритети. – 2014. – № 2 (31). – С. 49–54.

20. Кошелєва О.Г. Фінансово-кредитна складова інфраструктури підтримки малого та середнього підприємництва в Україні / О.Г. Кошелєва // Фінансова система України. – 2012. – № 19. – С. 151–155.
21. Ольвінська Ю.О. Напрями удосконалення механізму сприяння розвитку суб'єктів малого підприємництва / Ю.О. Ольвінська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016. – № 3. – С. 117–123.
22. Цегелик Г. Г., Квик М. Я. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в Україні. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2010. Т 2. № 1. - С. 84-89.
23. Федорченко В. В. Удосконалення механізму формування державної політики підтримки розвитку малого підприємництва. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 7. - С. 185-188.
24. Ісаченко Д. А. Малі підприємства в трансформаційній економіці регіону: монографія. Одеса: Ін-т проблем ринку та екон.-еколог. досліджень НАН України, 2009. - 406 с.
25. Шайдюк І. Є. Європейський досвід державного ре-гулювання та підтримки малого підприємництва. Концептуальні засади формування менеджменту в Україні: матеріали III Все- укр. наук. конф. Київ, Одеса, Стамбул, 17-22 травня 2010 р. - С. 246-252.
26. Деренько О. А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва. БІЗНЕСІНФОРМ. 2012. № 5. - С. 95-97.
27. Колісник Г. М. Соціально-економічна ефективність підтримки малого підприємництва в Україні та світі. Науковий вісник УкрДЛТУ: зб. наук.-техн. праць. Львів: Вид-во УкрДЛТУ, 2004. Вип. 14.4. - С. 202-211.
28. Комарницький І. М. організаційно-економічні механізми розвитку підприємництва: монографія. Ужгород: Патент, 2000. - 224 с.
29. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014-2024 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 641-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80>.

30. Лех Г. А., Ільчишин М. М., Туркало О. Я. Світовий досвід розвитку підприємств малого бізнесу. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. 2011. Вип. 21.15. - С. 224-229.
31. Белякін О.В. Конкурентоспроможність промислових підприємств і підприємницький клімат. Вісник Далекосхідного відділення Російської академії наук. 2007. № 1. - С. 81-85.
32. Максимов І.Б. Оцінка підприємницького середовища та інвестиційного клімату за допомогою рейтингів та індексів. 2010. № 5. - С. 129-134.
33. Саніна Л.В. Рейтинги оцінки підприємницького клімату: міжнародний досвід // [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://eizvestia.isea.ru/reader/article.aspx?id=19422>.
34. Стародубровська В. Оцінки підприємницького клімату в Україні. Економічний розвиток України. 2013. Т. 20. № 11. - С. 42-47.
35. Модельна програма поліпшення інвестиційного клімату в суб'єкті Російської Федерації / Сайт Міністерства регіонального розвитку РФ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [http://www.minregion.ru/exp_sovet / 631.html](http://www.minregion.ru/exp_sovet/631.html)
36. Осипов В.А. Регіональна складова інноваційно-інвестиційного клімату. Фінансові дослідження. 2010. № 29. - С. 80-86.
37. Князева І.В., Бондаренко І.В. Системна характеристика рейтингів, що містять оцінку підприємницького та інвестиційного клімату. 2014. № 4 (10). - С. 101-114.
38. Кожевникова Т.М., Теракопов С.Г. Підходи до вивчення російського бізнес-клімату. Вісник Тамбовського університету. Серія: Гуманітарні науки. 2014. № 6 (134). С. 139-145
39. World Bank. Project «Ведення бізнесу 2016». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://domgbusmess.org>
40. European Bank of Reconstruction and Development: проект URL: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ebrd.com>

41. Акмаева Р.І., Єпіфанова Н.Ш., Петрова І.Ю. Механізм формування інноваційного клімату в регіоні. Науково-технічні відомості Санкт-Петербурзького державного політехнічного університету. Економічні науки. 2010. 6 (112). - С. 42-50.
42. Глобальний моніторинг підприємництва // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.gsom.spbu.ru>.
43. Індекс якості умов для малого і середнього бізнесу в 2015-2016 рр.: регіональні диспропорції // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.tpprf.ru>
44. Бланк І.О. та ін. Інвестологія: наука про інвестування / За ред. проф. С.К.Реверчука. – К: Атіка, 2001. – С. 180.
45. Сивелькин В.А., Кузнецова В.Е. Статистическая оценка инвестиционного климата на региональном уровне // Вопросы статистики. – 2003. – № 11. – С. 64–68.
46. Інвестиційна політика України на регіональному рівні / Інститут Реформ. Недержавний аналітичний центр. – К., 2003. – Вип. 16. – С. 52.
47. Алымов А.Н., Емченко В.Н. Конкурентоспособность национальной экономики: Препр. / НАН Украины. Ин-т экономики. – К., 2001. – 59 с.
48. Буткевич С. А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики. – К.: Изд-во Европ. ун-та, 2003. – 251 с.
49. Кредит І. Методологічні підходи до визначення ефективності регіональних інвестиційних проектів і програм // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – № 3. – С. 28–30.
50. Середня заробітна плата за регіонами за місяць у 2017 році // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/gdn/reg_zp_m/reg_zpm17_u.htm
51. Програми розвитку конкурентоспроможності малого та середнього підприємництва в Одеській області на 2017-2020 роки // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://oda.odessa.gov.ua/img/item/0/95.pdf>

52. Державна служба статистики України головне управління статистики в Одеській області // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>

53. Інфраструктура регіонів України. Пріоритети модернізації. Аналітичне дослідження // ГО «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень», Фонд імені Фрідріха Еберта. - Київ, 2017. - 26 с.

54. Прасолова С.П. Банківські операції [текст]: навч. посіб. та практ. / С.П. Прасолова, О.С. Вовченко. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 568 с.

55. Кредити на розвиток бізнесу в банках України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.prostobiz.ua/business/developcredit>

56. Уманець Т. В. Методи і моделі оцінювання розвитку малого бізнесу: мезо- і мікрорівень: Монографія / Т. В. Уманець, Ю. О. Ольвінська, О. В. Лучакова – Донецьк: «ВІК», 2010. – 250 с.

57. Добрава Н.В. Інфраструктура підтримки малого підприємництва в Україні та на регіональному рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/>

58. Добрава Н.В. Складові елементи інфраструктури підтримки малого підприємництва на регіональному рівні / Наталя Василівна Добрава // Вісник соціально-економічних досліджень: зб.наук.праць; за ред. М.І. Звєрякова (голов ред.. та ін.). – Одеса: Одеський національний економічний університет. – 2015. – Вип. 2. - №57. – С. 179-186.